

SAMFUNNSIKKERHET OG BEREDSKAP

Samfunnssikkerhet er samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og setter liv og helse i fare.

Systematisk kunnskapsutvikling som grunnlag for forebyggende tiltak skal bidra til færre hendelser og et bedre beredskapsarbeid. God beredskap gjør ansvarlige aktører i stand til å håndtere hendelser og gjenopprette samfunnets funksjoner raskt, hvis hendelsen skulle inntreffe.

Forebygging er vår viktigste oppgave når det gjelder hendelser som truer sentrale samfunnsinstitusjoner, vår felles sikkerhet eller den enkeltes trygghetsfølelse. Godt samfunnssikkerhetsarbeid stiller store krav til samordning på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, og et godt samarbeid med private og frivillige aktører.

En årvåken og risikoerkjennende kultur er avgjørende for å lykkes. Dette gjelder generelt, men er særskilt viktig i forhold til digital sikkerhet. Digitaliseringen av samfunnet skaper avhengigheter og sårbarheter som går på tvers av sektorer, ansvarsområder og landegrenser.

Beredskapsarbeidet bygger på fire grunnleggende prinsipper:

1. Ansvarsprinsippet

Den organisasjon som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon, har også ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for å håndtere ekstraordinære hendelser på området.

2. Likhetsprinsippet

Den organisasjon man opererer med under kriser, skal i utgangspunktet være mest mulig lik den organisasjon man har til daglig.

3. Nærhetsprinsippet

Kriser skal organisatorisk håndteres på lavest mulig nivå.

4. Samvirkeprinsippet

Myndigheter, virksomheter og etater har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering.

Konsekvenser av uønskede hendelser settes opp mot gitte samfunnsverdier, definert ut fra et befolkningsperspektiv:

- liv og helse
- natur og kultur
- økonomi
- samfunnsstabilitet
- demokratiske verdier og styringsevne

Både nasjonalt, regionalt og kommunalt samfunnssikkerhetsarbeid har som mål å redusere risiko gjennom utarbeidelse av gode ROS analyser, oppfølgende beredskapsplanlegging, trening og øvelser.

Samfunnssikkerhet i Larvik

Kommunens beredskapsplaner og planstruktur innen samfunnssikkerhet skal sikre kunnskap, organisering og samhandling på tvers av samfunnsfunksjoner som reduserer risiko i kommunen og samfunnet forøvrig.

Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) ble vedtatt i kommunestyrene Lardal og Larvik våren 2017. Analysen skal revideres i 2021. Analysen er lagt til grunn i kommunens plan- og samfunnssikkerhetsarbeid for å redusere risikoen for tap av liv, skade på helse, miljø, viktig infrastruktur og materielle verdier.

Risiko- og sårbarhetsanalysen løftet frem ni hovedområder med 33 uønskede hendelser/scenario der årsakene kan deles inn i tre kategorier; naturhendelser, uønskede hendelser som er forårsaket av menneskelig aktivitet (utilsiktet), og hendelser som følge av tilsiktet uønsket handling.

Det samlede risikobildet for Norge fremlegges med jevne mellomrom i DSB sine analyser av krisescenarioer (senest 2019), sammen med årlige vurderinger av nasjonale beredskaps- og sikkerhetsmyndigheter. Risiko- og sårbarhetsbildet er i konstant endring og påvirkes av en rekke faktorer.

De utfordringsbildene som beskrives her må også kommunen legge til grunn for sine analyser, med tilpasning til lokale forhold og virkemidler.

Larvik kommune vil, som mange andre norske kommuner, bli utsatt for naturhendelser. Store vassdrag renner gjennom kommunen og naturgitte forhold tilsier planmessig fokus på risikoreduserende arbeid og løpende klimatilpasning. Blant annet har kommunen flere områder som er utsatt for kvikkleireskred, og over tid vil klimaendringene sannsynligvis føre til flere hendelser med kraftig nedbør og økt problem med overvann, havnivåstigning og stormflo. Dette kan føre til hyppigere flom i kommunens mindre vassdrag, økt erosjon og fare for løsmasseskred rundt disse.

Larvik og Lardal gjennomførte et omfattende klimatilpasningsprosjekt i perioden 2015-2016. Kunnskapsgrunnlaget og analyser fra dette arbeidet er inntatt i helhetlig ROS og må følges opp i det videre kommunale planleggingsarbeidet, både i henhold til Plan- og bygningsloven og beredskapslovgivningen.

Risikoen for uønskede tilsiktede hendelser har økt i Norge. Den sikkerhetsmessige situasjonen i verden har økt sannsynligheten for blant annet terrorangrep og sabotasje. Dette krever at sikkerhet og beskyttelsestiltak i større grad tas med i planlegging av offentlige rom og beredskap ved gjennomføring av aktiviteter og arrangementer. Samarbeid og samvirke med på tvers av samfunnssektorene er sentralt i det risikoforebyggende arbeidet og må legges inn som viktig premisse i det kommunale planarbeid. Behovet for å sikre viktige samfunnsfunksjoner gir behov for en helhetlig tilnærming til å bygge robusthet og motstandsdyktighet, både lokalt og nasjonalt.

Alvorlige atomhendelser kan inntreffe og ramme Norge eller norske interesser. Hvis en slik hendelse inntreffer, kan konsekvensene bli svært alvorlige. Forurensning, nedfall og eksponering for ioniserende stråling kan føre til konsekvenser for liv, helse, miljø og andre samfunnsinteresser.

Trusselbildet på atomberedskapsområdet har endret seg de siste årene. Norske myndigheter ser igjen på bruk av kjernefysiske våpen nær eller på norsk territorium som et ikke utenkelig scenario. Disse endringene og utviklingstrekkene i trusselbildet gir nye utfordringer i samfunnssikkerhetsarbeidet og må gis tilstrekkelig oppmerksomhet i kommunalt sikkerhets- og beredskapsplaner.

Forsyningssikkerhet, spesielt knyttet til legemidler og kraftforsyning må gis økt oppmerksomhet, både nasjonalt og lokalt. Dette er områder der kommunen i liten grad har innvirkning på de sentrale produksjons- og forsyningslinjene. Lokal beredskap må planlegge for å håndtere knapphet og svikt i et definert tidsvindu, sammen med øvrige beredskapsaktører.

IKT-sikkerhet og digital sårbarhet fremkommer i stadig større grad som kritiske forhold med betydning for samfunnssikkerheten. Å sikre at sensitiv informasjon ikke kommer på avveie, sikre funksjonsdyktige IKT systemer er prioriterte oppgaver. Kommunen må sørge for å redusere sårbarhet i sine IT systemer og spesielt planlegge alternative løsninger ved bortfall av digitale systemer.

Status

- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse ble gjennomført og vedtatt i kommunestyrene Lardal og Larvik våren 2017. Skal revideres i 2021.
 - Lagt til grunn i kommunens plan- og samfunnssikkerhetsarbeid for å redusere risiko for tap av liv, skade på helse, miljø, viktig infrastruktur og materielle verdier.
- Ni hovedområder løftet fram, med 33 uønskede hendelser/scenarier fordelt på tre årsakskategorier:
 - Naturhendelser
 - Uønskede hendelser forårsaket av menneskelig aktivitet (utilsiktet)
 - Hendelser som følge av tilsiktet uønsket handling
- Risiko- og sårbarhetsbildet er i konstant endring
- Samlet risikobilde for Norge fremlegges med jevne mellomrom i DSBs analyser sammen med årlige vurderinger av nasjonale beredskaps- og sikkerhetsmyndigheter

Utfordringer

- Økende risiko og sårbarhet for alle typer hendelser
- Lang kystlinje – sårbarhet for miljøødeleggelser ved og under vann
- Sårbarhet for erosjon og ras langs Lågen
- Områder med kvikkleire
- Klimaendringer – kraftig nedbør og økt problem med overvann, havnivåstigning og stormflo
 - Kan medføre oftere flom i mindre vassdrag, økt erosjon og fare for løsmasseskred rundt disse
- Utenforskap – risiko for tilslutning til negative sosiale grupperinger
- Risiko for terrorangrep og sabotasje, f.eks. ved arrangementer, festivaler o.l.
- Alvorlige atomhendelser – forurensning, nedfall og eksponering for ioniserende stråling
- Forsyningssikkerhet knyttet til legemidler, kraft og drikkevann
- Smittevern – vaksinasjonsvegring

- IKT-sikkerhet og digital sårbarhet

Muligheter

- Samarbeid og samvirke på tvers av samfunnssektorene
- Lokal beredskap må planlegge for å håndtere knapphet og svikt i et definert tidsvindu, sammen med øvrige beredskapsaktører
 - Gjennomføre øvelser for å trene på mulige scenarier og håndtering av uforutsette hendelser
- Sikre funksjonsdyktige IKT-systemer
 - Redusere sårbarhet i IT-systemer og planlegge alternativer ved bortfall av digitale systemer
- Sikre flere forsyningslinjer knyttet til legemidler, kraft og drikkevann
- Mobilisere befolkningen til å følge opp vaksinasjonsprogrammer
- Kontinuerlig innhenting og formidling av kunnskap

Kilder:

[DSB: Analyse av krisescenarier 2019](#)

[Stm. 10 \(2016-2017\) Risiko i et trygt samfunn](#)

[Regjeringen – Samfunnsikkerhet og beredskap](#)